

## List izhaja vsak petek

in velja s poštino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrto leta 80 sold.— Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

## GLAS

## Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Antonu Laknerju, v Studenic, Furlano-vi hiši šte. 8 III. nadstropje. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznani se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15-s.; za kolek vsakrat 30 s.

## Deželni zbor goriški.

Osmo sejo je bila 7. januarja.— Predsednik naznanil po naročilu vladnega zastopnika, da se mora deželni zbor končati do 21. t. m. ker se ta dan začne drž. zbor. Dalje odgovarja vladni zastopnik na pritožbo deželnega odbora glede cenitve zemljišč po cenilnih komisijah, ter pravi, da ni se bati previsokih davkov za našo deželo.

Na predlog Dottori-a se izroči proti ugovarjenju vladnega zastopnika omenjeni odgovor odseku 5 udov v razpravo.

Došle peticije se izroče peticijskemu odseku in poslancu Pagliaruzzi-u se dovoli dopust na neodločen čas zaradi družinskih razmer.

Na dnevni red pride kot prva točka poročilo Candussi-a o računskih sklepih za leto 1873 šolskega, stipendijskega in drugih zalogov, ki se takoj odobre; po tem poročilu bodo se nekteri stipendiji povikšali, med njimi tudi Staničevi. Odobri se tudi proračun za l. 1874 stipendijskega zaloge. Dr. Pajer čita v imenu odborovem poročilo, po katerem bi se za cesto med Sočo in Trento dovolila podpora 4000 gold. ki bi se vrnila v 4 letnih obdobjih, ako se bo cesta uspešno delala in skladovnim prištel, ter tudi vlada in bovški okraj za-nj dovolila primerne svote. Winkler trdi, da bi se omenjena cesta koj med skladovne uvrstila: zato naj se izroči enemu odseku, da izdela potrebno postavo.

Maurovich zahteva, da se peticijskemu odseku izroči v razpravo.

Doljak je sicer za podporo, a ne za to, da bi se omenjena cesta skladovnim prištel, ker bi imel od nje naj večjo korist le erar.

Vse ugovore pobija še dr. Pajer, ali pri glasovanju obvelja konečno Maurovich-ev predlog, da se stvar izroči peticijskemu odseku.

Dr. Deperis bere odborovo poročilo glede združenja občin v večje županije. Načrt te postave se izroči v razpravo odseku 7 udov.

Winkler poroča v odsekovem imenu o postavi glede zapoznelih naznanil pravic o zemljiščnih služnostih. Cela postava se tudi potrdi.

Dalje se odpusti zastareli dolg 171 gld. 70<sup>1</sup>/<sub>2</sub> kr. katerega bi imele plačati občine nekdanjega kriškega okraja. Slednjič bere dr. Deperis prošnjo sestavljeno po deželnem odboru, ki se ima predložiti državnemu zboru in gosposki zbornici zaradi predelske železnice, ki se sprejme brez vsake spremembe.

Deveta seja je bila 9. t. m.— Predseduje deželni glavar. Vladni namestnik odgovarja prvič na interpellacijo Del-Torre-a in tovaršev glede prestopkov od strani vladnih opravnikov v komisijah za uredbo zemljiščnih davkov ter pravi, da njemu, kot predsedniku deželne komisije, do zdaj ni došla še nobena veljavna pritožba in da vlada sprejme vso odgovornost za to, kar so do zdaj delali v komisijah njeni opravniki.

Odgovor se izroči v pretres odseku, voljenemu v prejšnji seji v isti zadevi. Dalje odgovarja ces. namestnik na interpellacijo dr. Deperis-a in tovaršev glede nameranih sprememb v deželnem šolskem svetovalstvu, ter pravi, da vlada nikakor ne namerava krčiti neodvisnost deželnega šolskega svetovalstva, trdi pa, da po postavi spada ta pod vodstvo ces. namestni-

ka in da je vlada ravnala postavno, če je imenovala enega samega administrativnega referenta s sedežem pri namestništvu.

Ta odgovor bo pretresoval na predlog dr. Deperis-a odsek 5 udov.

Na to interpelluje dr. Lavrič visoko vlado, ali namerava ona še temu zboru, vsaj v prihodnjem zasedanju predložiti načrt postave, po kateri bi se upeljale nove zemljiščne knjige za našo grofijo.

O prestopu na dnevni red pride na vrsto občinski red za Trzič. Na predlog Dottori-a se še enkrat izroči ta stvar posebnemu odseku 7 udov.

Na odsekov predlog sklone deželni zbor, da se odloži pretresovanje načrta postave o zdravniški uredbi po občinah na prihodnje zasedanje ter samo naloži dež. odboru, da med tem poizve menenja okrajnih zdravnikov in občinskih predstojnikov o tej zadevi.

Obravnavale so se še nekatere manj važne stvari, med temi se je dovolilo društvu slov. dijakov v Gradeu 50 gld.

(O 10. seji, 13. t. m. prihodnjič).

## Dr. Razlag drugi politični petelin.

Et meminisse iuvat.— Čital sem v zadnjih „Novicah“ majhen oddelek iz nekdanjega programa dr. Zarnika, ki se glasi: „Da je v verskih in šolskih zadevah za naš narod ta politika najkoristnejša in najshodnejša, katero večina zdanjega Kranjskega zbora sledi. Jaz sam, ako bi bil v tem zboru sedel, nikdar ne bi bil drugače v omenjenih zadevah glasoval. Posebno mi pa do tega stoji, da se šola od cerkve ne loči; vsako delovanje za ločitev zdi se mi

## Listek.

## Valentina Staniča

mladost in studentovska leta.

(Dalje; gl. 1. 34.)

Take so bile tačas bogoslovne šole povsod, kjer je imel cesar Jožef II. kaj ukazati. Tudi Stanič bi se bil lahko v njih šolal. Nekaj bi mu bil pripomogel stipendij \*), nekaj bi si bil lahko pa tudi sam prislužil, podučevaje otroke po hišah; toda graško semenišče, kamor so bogoslovski vzrejanci iz naših krajev najrajši hodili, Staniča ni videlo. Temu je bil vzrok kanalski dekan Sovič. Vsaj jaz tako mislim; pritrdili mi bodo brž ko ne pa tudi

\*) Bogoslovja slušatelji so dobivali male stipendije. Stanovali so prva tri leta po privatnih hišah, četrto (zadnje) leto šole so jih sprejemali v semenišče, kjer so se v praktičnem bogoslovju urili. — Pis.

drugi če pomislijo, kako je prišel Stanič v Solnograd. Sovič ga je tje spravil, pa mu je tam še brezplačno hrano priskrbel, Sovič mu je dopisaval in v marsičem pomagal, kar bom pozneje bolj na drobno opisal.

Pa Sovič, kot blag mož, tudi ni mogel drugače delati s Staničem Kanalskega farnega arhiva listine pričajo, da je bil Sovič mož, kakoršnega ne najdeš tako hitro; pa tudi stari Kanalci, ki so se pri njem nauka učili, ne morejo ga še danes pozabiti, tako radi so ga imeli. Sovič je bil izvrsten dušni pastir. Bogoslovja se je v Solnem gradu učil, grof Rabatta takratni gospod kanalske grajsčine ga je bil tje spravil. Poznal je oraj solnograške šole prav dobro, vedel je pa tudi, kako globoko so zašli mladeniči, ki so se v Gradi bogoslovja učili. Knjižica, katero sem iz prahu neke privatne bukvarnice izvlekel, pravi mi, da je l. 1787 takratni

graški škof Jožef Adam 14 goriških bogoslovcev graškega centralnega semenišča krivoverstva dolžil. \*) Tako slabo so učili ondodni profesorji.

V take šole ga Sovič ni mogel pustiti, to menda sprevidi vsak, ki ni slep. Za vsak nič se človek ne bo ogibal domačega ognjišča, ali kar je preveč, še s kruhom ni dobro. Reči mu je moral: Veš kaj, Tine! če že misliš duhoven biti, ostani v Solnem gradu, ali pa obesi črno haljo na kljuko. Ta Sovičev svet je bil

\*) Ni kaj lepo domačinov pég in próg svetu kazati, pa potrebno je, če hočemo pred očmi imeti dobo, v kateri se je Stanič šolal. Zato ponatisnemo ta imena teh bogoslovcev in sicer tako, kakor so pisana v omenjeni knjižici: 1. Jakob Gathej, 2. Ivan Pervaine, 3. Stefan Marussig, 4. Luka Marinig, 5. Anton Mozenigo, 6. Andrej Tschebul, 7. Jožef Andriani, 8. Matej Reitz, 9. Ivan Karnitschnigg, 10. Jožef Matthaeusig, 11. Gregor Ratschitsch, 12. Stefan Fabiani, 13. Ivan Shigur, 14. Vit Mlacker. — Gl. „Aktenstücke zur Geschichte der Verfolgung einiger Zooglinge aus dem k. k. Seminarium zu Graz von dem fürstbischöfl. Konsistorium daselbst“. Frankfurt 1790.

vedno jako škodljivo in pogibelno za naš narod". Tako dr. Zarnik l. 1869. Iz tega že je razvidno, v kako očividnem nasprotju je njegovo sedanje govorjenje in ravnanje z obljubami, ktere je bil dal volilcem pred svojo volitvijo v Trebnem. Ali tudi drugi, če ne prvi duševni kolovodja Mladoslavencev, dr. Razlag je enake, kameleonske nature.

Bilo je proti koncu l. 1871, ko sem imel priliko pogovarjati se z dr. Razlag-om o slovenski politiki; bilo je prav takrat, ko so bili nekteri, med njimi eden prvih dr. Zarnik, počeli že, sicer bolj še skrivno, sejati med narodom slovenskim pogubonosna načela novošegnega laži-liberalizma in netiti iskro razpora, katerega nasledke sedaj živo, pa bitko čutimo. Takrat mi je dr. Razlag popolno obsodil postopanje in liberalne misle mladih, ter med drugim rekel: „Dr. Bleiweis stoji neomadeževan med Slovenci, njegov značaj je čist, kakor zlato, on je za nas Slovence na malem to, kar je Palacky za Čehe na velikem, njega se vsi držimo; dr. Zarnik pa bi bil, ko bi se mu le nekoliko roditeljstvo prepustilo, za Slovence to, kar je Starčević za Hrvate.“ To so dr. Razlag-a „ipsissima verba“. Iz njih lahko povzamemo, da tudi o dr. Razlag-ovem političnem značaju ne moremo kaj pohvalno govoriti, če ga mu že nečemo popolnoma odrekati. On se sedaj na edni strani upira in ruje proti tistemu Bleiweis-u, katerega je še pred 2 leti vsem v posnemanje priporočal, kateri gotovo še ni spremenil onih političnih načel, ki s bila takrat — tudi po mnenju dr. Razlag-a za nas Slovence zdrava in koristna; na drugi strani pa se brati s tistim Zarnik-om, katerega liberalno postopanje je takrat že imenoval pogubonosno, ki je pa od takrat velik korak storil naprej v svojem narod slovenski razdirajočem liberalizmu (?).

Taki in enaki zgledi kažejo nam, kakor beli dan, da ne pri enem, ne pri drugem Mladoslavencu ne moremo iskati doslednosti; izbrisali so menda vsi to zlato besedo iz svojih slovarjev.

—y—

mlademu Staniču — povelje. Ostal je tam, kjer je bil, pa mu ni bilo menda nikdar žal, da je tako storil.

V Solnem gradu ni bilo tako hudo; cesar Jožef II. ni imel tam veliko ukazati, kajti vsakratni nadškof je bil ob enem tudi deželni knez. Solnograško vseučilišče je daleč na okoli slovelo. Profesorji, vešidel Benediktini, so v strogo krščanskem duhu podučevali, na bogoslovce so pa še posebno gledali ter jih odgojevali kakor gre in kakor je prav.

Med tem ko so profesorji družih vseučilišč bogoslovske knjige pisali, ki so bile veri na sramoto in kvar, imele so solnograške šole učitelje, ki še danes slovijo po svojih temeljnih v pravem duhu pisanih knjigah. Memo gredé povemo, da je učil v Solnem gradu tudi preučeni in kaj pobožni Behediktin dr. Egidij Jais, ki še zdaj slovi po svojih poljudnih govorih in po svojih črticah o pastirju: „Bemer-

## Dopisi.

**S Tominskega, 7. januarja.** — „Novice“ v svojem 53. listu p. l. prinašajo dopis: Na Tominskem 28. decembra. Ker je v tem dopisu marsikaj napčnega, naj mi bo dovoljeno narbolj zasukane stavke malo pojasniti.

Dopis govori, da je bilo le 13 duhovnov učiteljev Tominskega okraja znano tirjatev podpisalo; temu ni tako. Že vlogo do c. kr. šolskega svetovalstva v Tominu, razglašeno po Glasu (glej list 44.) je podpisalo 10 duhovnov; enako vlogo so odposlali 4 duhovni učitelji na Bovškem, tudi po Tominskem na levem bregu Soče in po Cerkljanskem je bila poslana v podpis enaka vloga, ktero je mojega vedenja več duhovnov učiteljev podpisalo. Kdo da je zakrivil, da okrajno šolsko svetovalstvo te pole s podpisi tako dolgo ni vdobilo, ne vem; vsakako pa bi bilo dobro, da se oni, ki so jo podpisali, po njej poprašajo. List 51. Glasa tudi objavlja ponovljeno vlogo 27. novembra p. l., ktero so tistega dne v Kobaridu zbrani duhovni podpisali. Na tej vlogi se pogreša podpis g. J. L-a, katerega pa tisti dan v Kobaridu ni bilo. Pozneje so nekteri to tako tolmačili, da bi bil on prvokrat le podpisal, ker je bil zapeljan in premotjen od drugih. Koliko je na tem resnice, lahko sam pove. Da je zdaj drugih misli, je res, saj je sam rekel, da ker zaradi starosti ne more redno podučevati, tudi redno plače tirjati ne more za-se, da se pa z drugimi v tej zadevi popolnoma strinja.

Gledé plače jo je „Nov.“ dopisnik tudi prečudno zasuknil. Tirja se stalna plača z ozirom na trud, ki ga posamezen ima in sicer po onem načelu, kakor v Goriškem in Sežanskem okraju. Kje je tu izrečeno načelo, da se ima plača ravnati po znesku davkov, katere kaka šolska občina plačuje? kje se zahteva, da bi se duhovnom učiteljem plače odmenile, kakoršne imajo svetni, redni učitelji? —

Kako pa gleda okrajni šolski svet v Tominu, da bi delavce primerno plačal, pokazal je lepo v seji 13. oktobra p. l. Vsega spoštovanja vredni gosp. šolski nadzornik je predlagal, da, ker je že v tem letu in bo tudi zanaprej kakih osem duhovnov

učiteljev več podučevalo kakor 1871 in 1872 leta, ko se je za celi okraj dovolil znesek 4000 gl. za nagrado duhovnom učiteljem, bi bilo pač primerno, da se v preudarek za l. 1874 postavi v ta namen povišani znesek 5000 gold. Predlog je bil z občnim protestom, izvzemši poštenjaka L. zavržen. Iz tega se razvidi, da gosp. okrajni šolski nadzornik lepo skrbi za duhovne učitelje, da ima pa take svetovalce, ki mu vedno le zavirajo. Tudi so o priliki že pokazali, da mu še zaupajo ne. Zgodilo se je ravno pri uvrstenji duhovnov učiteljev v I. II. ali III. vrsto glede vspeha, da bi se nagrada odločila. G. nadzornikov nasvet, ki edini dotične šole pregleduje, in se o vspehu prepričati zamore, ni bil vselej odobren. \*)

Vspreh, ki so ga duhovni dosegli, je pa ravno nasproten, kakor ga „Nov.“ dopisnik navaja. Ljudstvo res obžaluje škodo, ki ga z prenehanjem podučevanja trpi, pa obsojuje tiste, ki se djansko sebičneže kažejo. To so pa ravno šolski svetovalci v Tominu in Kobaridu, ki so se novih šolskih postav tako z veseljem oklenili, ker jim dajejo moč domačim trgov toliko gmotnih dobičkov pridobiti na škodo in kvar vsem drugim občinam. Da bi pa pri glasovanju imeli vedno večino, vrgli so nekterim občinam, ktere imajo šolske svetovalce, nekaj iz okrajnega šolskega zaloga in jih tako navezali. V tej zadevi bi zamogel še ktero povedati, pa bi Glasu preveč prostora vzel.

Okrajni šolski svet take dotične duhovne tudi celoma prezira. Že 29. dec. p. l. je imel dotično sejo, v kateri se je zadeva obravnovala, a do danes se izid še ni naznanil. Naj ga torej iz drugega vira zvedo. G. nadzornik in L. sta bila za določeno plačo, vsi drugi nazoči so zoper to glasovali. Posebno odlikovala sta se dva Tominska kolovodja in njima so drugi kaj izvrstno pritrkovali. Pokazali so pri tej priliki ves svoj srd, ki ga gojijo do duhovščine, pokazali so, da jim ni mar za ljudski blagor, da se kar nič ne brigajo za ljudsko omiko, pokazili so, da so bolj zadovoljni, da ostane nad 20 občin brez vsakega poduka, kakor pa da bi pravično zahtevanje duhovnov učiteljev odobrili, — ravno ker so duhovni.

### Večerna pesem.

En dan že supet h' koncu gré  
Al ni naš zadnji bil, kdo ve.  
Bog! mi zahvalmo Te za vse,  
Kar Tvoja roka dala je.

\*

De si pred hudim varval nas,  
De bil si z' nami vsaki čas;  
De delo je po sreči šlo,  
Potrebni živež jmeli smo!

\*

Za dans končano delo je,  
Požegnaj Tvoja roka vse.  
Vse Tebi zročeno naj bo,  
Ovari vse z' Tvojo roko!

\*

Ovar' pred graham nas to noč,  
Pred hudim var' nas Tvoja moč!  
Pred ognjam hrame vari nam  
Tud našo žvino pred zlegam.

kungen über die Seelsorge“, ki so tako lepo in tako srčno pisane, da se človeku, ki jih količkaj pazno bere, srce kar topi. Naš nepozabljivi Slomšek se tega moža s pohvalo spominja. \*)

Da so take šole na Staničev mladeniški duh mnogo uplivil, ni dvomiti. To nam kaže njegova „večerna pesem“ natisnena v knjižici: „Pesem za kmete in mlade ljudi v Gorici 1838“, pod ktero stoji opazka: „To Pesm sim bil v' Salzburgu 1797 zložil“.

Dan danes bi dijaku še na misel ne prišlo, kaj tacega opevati. Ni brez solí, zato jo tu sèm postavimo.

\*) Gl. Drobčinice l. 1862 str. 25. — Slovencem je znan ta mož — kar jaz vem — po nekterih molitvenih bukvicah za otroke in po knjižici: „navuk v peldah“, ktero nam je poslovenil Janez Dragotin Šamperl v „Malo-Stajarskem ali Zahodno-Vogerskem“ narrečju. Literarni zgodovinar bo po tej knjižici (str. 99. — XII.) rad popraševal: ima v jezikoslovnem oziru marsikaj, kar po družih spisih iz te dobe zastonj iščeš. — Pis.

Ali veje med njimi „neverski duh“, ne bom trdil, pripustim razsodbo čitatelju, naj on razsodi kakšnega duha so taki možje, ki o neutrudljivem duhovnu ki je že skozi več let redoma po tri ure na dan trudil se s podučevanjem šolske mladine, ne sramujejo se očitno izreči, da, ko bi mogel, bi otrokom še oči zavezal. Narbrže jih grize, da ne uči Darvinove teorije. \*\*)

\*) Mi nismo nikakor za to, da bi se duhovnom učiteljem nagrada določevala po vspehu, katerega pri mladini dosežejo. Vspeh ni vselej odvisen od učitelja, mnogo faktorjev, od učitelja neodvisnih, zna biti vzrok slabega vspeha. Tudi vspeh določevati, je dokaj subjektivna stvar; saj te mere se tudi ne držijo, kedar svetnim učiteljem stalno plačo odmerjajo. Duhovnom učiteljem naj se nagrada določi po številu ur podučevanja; to se nam zdi pravično. Ur.

\*\*) Tirjatev duhovnov učiteljev Tominškega šolsk. okraja, zdi se nam popolnem pravična. V vlogah do c. kr. okr. šolsk. svetovalstva v Tominu nikakor ne zapazimo ono sebičnost, katero jim nekako potikuje „Nov.“ dopisnik; oni, se le potegujejo za svojo čast kot učitelji. — Obžalujemo pa, da so šolo popustili, zaradi mladine, ki s tim škodo terpi in katero duhovni sami nar bolj občutijo, kakor njih objave pričajo. Svetujemo toraj, iz drugih vzrokov še, katerih za zdaj nočemo navesti, naj se usmilijo mladine ter se podučevanja sopet poprimajo zaradi mladine in naj to naznanijo — naj bolje posrednje po dotičnih županstvih — c. kr. okr. šolsk. svetovalstvu, naj jim že stalno nagrado določijo ali ne. Znagrado, ki bi jim določili, naj storijo, kakor jim drago. Ur.

## Ogled.

**Avstrija.** Smešno je že, kar naši ljubij prijatelji (!) liberalci uganjajo sè svojimi „konfessionalnimi postavami.“ Otroci, kedar imajo dobiti kako novo oblačilo, ne delajo tako, kakor ti stari otroci. In kako jim gredó officiozni listi na limanice! Vsak hip naleti na kak njihov zagovor, v kterem trdijo, da saj ministerstvu ne manjka poguma, ne; da predloži že, kar gre, samo to pa to da ne gre še prav. Tudi g. škofa

\*

Ovar' mi lepo prosimo Te!

Pred hudim tud' naše polje!

Vse, kar ljub' Oče si nam dal,

Vse, ljubi Bog! nam boš varval!

\*

Veseli gremo na pokoj

Ti Oče! nam na strani stoj!

Kar hud'ga bi bli strili mi,

Naj milost Tvoja odpusti.

\*

Vse naše trude k' jmeli smo

Mi Tebi h' časti oframo

Bog! vsliši naše prošnje glas,

Pred naglo smrtjo vari nas!

\*

Popotne, bolne vari vse!

Tud' te, k' na morju strah terpe!

Vse, Oče! Tebi se zroči

In v' Tvojem varstvu mirno spi!

Kutscher-ja da niso vprašali za svet ni ministri, ni cesar itd. Iz vsega se kaže, da gosp. ministri so res podobni sramožljivi deklici plesalki in gonijo svoj: „Uleči me, uleči me!“ — Dne 21. t. m. se bo spet začel državni zbor — in levičnjaki bodo — „mi smo — mi“?

Druzega posebnega ni zdaj na Dunaji.

Na *Fenskem* so imeli že spet enkrat — *volitve*, in sicer 10. t. m. za *državni zbor*. Sedanje volitve so imele in imajo svoj poseben značaj. Borba ni bila med ustavoverci in federalci, ampak med „starimi“ in „mladimi“ Čehi, al prav za prav tudi med njimi je ni bilo, kajti „mladi“, ki so vedeli, po čem ves položaj diši, niso si upali postaviti kandidatov. Volilci so potrdili, da gre držati se starih. V 16 volilnih okrajih so zmogli kandidatje starih voditeljev (Palacki-a, Rieger-ja itd.), in v enem samem okraju je izlezal iz volilnega lonca voditelj mladih — Sladkovski. Zda vedó tedaj širokoustni mladi, koliko oni tehtajo brez starih, in pa za kom stojé volilci, na ktere so se tolikokrat sklicavali. Prosit! Pač sijajno zaupnico je podalo česko ljudstvo izvrstnim svojim voditeljem!

Pri nas na *Slovenskem* nismo še prišli do te politične zrelosti, kakor na Českem. Pri nas veljá nekterim še zmeraj več puhla fraza „Per moj' duš' — liberalci smo!“ — nego trezna, premišljiva politika, ki bi ves narod za seboj zedinila. Na *Notranjskem* so zmagali čestitelji novega čudodelnega malika (liberalizma) in so z iako majhino večino izvolili krotkega liberalca, g. Adolfa Obreza-o, za deželnega poslanca kranjskega. Sicer pa ni čuda, da se tako godi. Po pravici naj povemo, mi tukaj v Gorici ne razumemo politike „Slovenčeve“ (v tej zadevi) in sploh ne načina, po kterem se je postavljaj kandidat od konservativne strani za *Notranjsko*.

Cesarjeva hči, nadvojvodinja *Gisela*, ki se je lani omožila in šla na *Bavarsko*, porodila je uni teden hčerko.

Dne 12. t. m. je bila v *Budi* sijajna svečanost, kakoršne ni bilo v Avstriji od l. 1863; cesar je podelil nadškofu ostrogonskemu, Šimor-u, kardinalski barét (kápico). Pozneje bo na Dunaji enaka slavnost

Kaj je Stanič v Solnem gradu delal, o tem nam vedó prav malo povedati. Ta pesem kaže, da je že tačas slovenščino gojil. Tudi se je bil že ondan navadil bukve vezati, \*) kar mu je pozneje prav prišlo, pa tudi precej neslo.

Sploh smemo reči, da je Stanič kot student vse drugače živel, ko vrstniki njegov. Vse njegovo življenje v Solnem gradu je bilo *učenje in plezanje po Alpah*. Za hojo je bil kakor navlaš ustvarjen. Hodil je tako lahko po ravani kakor po stermali, nesle so ga noge po polzkem negaženem snegu in po tekoči bljuzgi skopnelega snega. Na bavarski meji je bil svet zanj pa kakor navlaš ustvarjen. Lepo solnograško raván venčajo sivi snežniki. Po njih plezati bilo mu je največe veselje. Meril je v prostih urah svoje korake po sivih skalnatih stenah, utrujen je posedal najrajše

\*) Nevesta Staničeva mi je to pravila. — Pis.

za novoimenovanega kardinala nadškofa salcburškega Tarnoczy-a.

**Vnanje države. Španjsko.** Ta uboga dežela si ne more dati miru. V seji kortes-ov 2. in 3. t. m. je bral prejšnji predsednik republike, dictator Castellar, svoje poročilo (kar je to, kar ustavnih kraljev in cesarjev prestolni govor), v kterem je pojasnoval svojo (zmerno) politiko in se izgovarjal, zakaj ni tega in tega dosegel. Vse je merilo na to, da bi mu izrekel zbor zaupnico, in nekdo je tudi nasvetoval, da naj se izreče vladi zahvala. Ali namesti tega je prišlo do nezaupnice, in Castellar se je odpovedal predsedništvu. S tem bodi dopolnjen opis te glasovite seje, ki smo ga priobčili v poslednjem listu. Dostaviti moramo, da še pred sejo (2/1) se je govorilo po Madridu, da utegne Castellar pasti, pa ljudje so se bali, da ne bi se polastili najviše oblasti radikalci (intransigenti); in da bi se vsaj red ohranil, bil je poveljnik Pavia pripravljen, vsako tako poskušnjo zatreti. Ko je on zapovedal, da se ima zbor raziti, ni še nihče vedel, kdo za njim stoji; zborniki (kortesi) so mislili, da se novo ministerstvo izsred njih sestavi, kar se na enkrat vse položje razjasni — in pokaže (kakor deus ex machina) *Serrano*. In tako je zdaj on španjski Mac-Mahon. — Novo ministerstvo je že razposlalo vsem vladam pojasnilo madridskega prevrata, v kterem položje tako tolmači, da je ono deželo prav za prav rešilo pogina; to da je zbor (kortezi) prejšnjo vlado obsodil, da ni bilo pametno, in da, ker so se hoteli skrajniki polastiti državne oblasti, zato da jih je ono prehitelo in s tem deželi gotovo ustreglo. Novo ministerstvo — z eno besedo — ima samo sebe za pravi izraz občenega menjenja. — Če je res, da se je Kartagena podala, bilo bi to na korist novi vladi, ktera lahko poréče: Kar se ni posrečilo Castellar-u v toliko mesecih, storili smo mi v malo dneh. Poroča se, namreč, da so kartagenski vladaleci 13. t. m. po morji mesto zapustili. Pa kaj, ko je namesti Kartagene že drugo, se imenitniše mesto enako federalno vlado razglasilo! — Karlismom gre dobro; dobili so velike topove in streljajo na mesto Bilbao; potlej mislijo se lotiti Toloze. Nova madridska vlada namerava poslati proti njim

tam, kjer pokrivajo tla borni lišaji in nizko mahovje, žejnega je napajala z dlanom zajeta studenčnica v črnem jelovem lesu. Po njegovem poznejšem življenji soditi, preplezal je brž ko ne vse solnograške gore in planine, za gotove vémo pa le to, da je prišel *Watzmann-u prvi* na glavo in da ga je on prvi zmeril. \*) Tudi vemo, da na Velikem Zvonarji ni bil pred njim nobeden tako visoko.

\*) Der Watzmann am Königssee . . . hat zwei Hörner, das grössere Horn theilt sich in zwei Spitzen, wovon die oben sehr schmale südliche Spitze . . . erst im Jahre 1801 durch einen gewissen Stanig erstiegen wurde, dessen Beobachtungen zu folge dieselbe 8400' über dem Meere liegt. Glej: „Die Höhen der Erde oder Beschreibung der bekanntesten Berge der fünf Welttheile“ p. 39. Wien, im Schramblischen Buchverlage, 1823.

druzega vojskovodjo, kateri bo znabiti srečniši, ko Moriones.

Na Francoskem so imeli te dni ministersko krizo zaradi nekega glasovanja v narodnem zboru, katero so imeli ministri za nezaupnico. Pretekli ponedeljek ( $12\frac{1}{2}$ ) pa se je ta reč poravnala. S 379 proti 321 glasovom je zbor Kerdrelov nasvet sprejel in izrekel, da uživa ministerstvo še zmeraj njegovo zaupanje; ministri (Broglie in drugi) ostanejo. Skrajniki so hoteli imeti ministerstvo stoječe nad vsemi strankami.

Na Nemškem so se začele 10. t. m. volitve za nemški državni zbor; do sedaj ni še znan izid iz vseh volilnih okrajev. — Nadškofu Ledohovski-mu so že vse po hiši porubali in odnesli; povabljen je že pred neko navlašč za preganjanje katoličanstva ustanovljeno sodnijo. Zdaj bodo začeli bržkone z zaporom. No, no — pridemo že do kraja. In to je sistem, ki ga hočejo vpejljati tudi v Avstriji, in po katerem se „našim“ liberalcem sline cedijo!!

Tik pred volitvami za drž. zbor nemški je priobčila Bismarkova „Kölner-Zeitung“ neko papeževo „konstitucijo“ od 28. maja 1873, zadevajočo voljenje novega papeža od smrti sedanjega. Glavni katoliški časnik na Nemškem, „Germania“ v Berlinu, pripoveduje natančno, kako je prusko poslanstvo v Rimu podkupilo neko človeče, da je skušilo dobiti pravo dotično konstitucijo, a namesti s pravo, da je postreglo poslanstvu le z izmišljeno in navlašč skovano. Glavni zapopadek omenjene konstitucije (določbe) je, da je papež kardinale oprostil nekterih zapovedi, ki veljajo za volitev papeža. — Znabiti povemo še drugoč kaj o teh rečeh.

### Domače novice.

(Imenovanje) — Dosedanji tajnik okr. sodnije v Gorici pl. Ferdinand Gironcoli je imenovan za deželnega sodnijskega svetovalca; — finančni nadzornik Ernest Steinhardt je imenovan za višega nadzornika se sedežem v Gorici.

(Konfiskacija) — Št. 4. tukajšnega „L'Eco del Lit.“ je bila konfiskovana zastran predelane, pa že enkrat konfiskovanega spisa: „Testamento di fra Galdino“, kterega je bil spisal nedavno od tega obsojeni sodelavec „Eco-ov.“

### Razne vesti.

— Za državnopravdniške opravnike pri c. kr. okrajnih sodnijah so imenovani sledeči gospodje:

V Komnu: Jos. Kaučič, notar; v Sezani Ad. Schaffenhauer, koncipist; v Gorici: Rudolf pl. Czermak; v Kanalu: dr. Jan. Koller, notar; v Bovecu: Jos. Mlekuš, župan; v Ajdovščini: F. Vittori, kancelist; v Cerknem: Peter Podobnik, župan; v Tominu: Jan. Golja, okrajni tajnik.

— Vera in pamet. — Pod tem naslovom je izšla pred nekoliko dnevi v „narodni tiskarni“ v Ljubljani, knjižica, ki je polna nevere in bogokletstva; v nji se taji skrivno razodenje, norčuje se s čudeži, z edno besedo taji se vsa pozitivna vera. To omenjamo svojim čitateljem, da zvedo, kaki sad že rodi na Slovenskem la-

zi-liberalizem in za kaj vse se ne da porabiti „narodna (?) tiskarna“.

— Žalostna smrt. — Kakor se nam poroča, so na Srednjem, v kanalski fari, 11. t. m. plesali. 62 leten mož od Kosov (tako je vasi ime) se je te priložnosti poslužil, da se je žganja dobro napil; šel je pozno v noči domu, na poti zaspal in — zmrznil. Revez je zapustil šestero otrok.

— Nasledki mesarskega klanja. — Pisali smo v „Glasu“, da je nek srborit fant na Čiglinji pri Volčah očeta več otrok nevarno z nožem ranil na roki, ki se mu je tudi posušila. Sodnija je obsodila hudodelnika na 7 mesecev ječe; obsojenec je proti razsodbi pritožbo napovedal.

— Banka Slovenija — oddelek ogenj: Letni izkaz od dne 31. decembra 1873 kaže nam polje 16.365 in ostale premije na lastni račun 327.029 gold. 54 sol.; tedni izkaz od dne 10. januarja t. l. pa polje 16841 in premije na lastni račun 334.021 gold. Pomnožilo se je tedaj v 10 dneh število polje za 476 in premija na lastni račun pa za 6991 gold. 46 sol. Ta napredek tolaži naj iste, kateri so kaj zavarovali pri banki Sloveniji, in naj vabi te, ki imajo še kaj zavarovati proti ognju.

Slovenci! ne prezirajte tedaj svojega domačega zavoda in ne pokladajte svojih žuljev temu v žep, kogar ne poznate.

### Gospodarske stvari.

#### O gnojenji vinogradov.

Vsak trtorejec pozna važnost in potrebo, da zbere prava trtna plemena za svoj vinograd: slehern želi dobiti naj večo množino vina in se trudi vse storiti kar bi mu moglo pripomoči, da dobi prav obilno blaga. Toda vse delo, ves trud mu bo uspešno pomagal, če ima tudi trta dovolj redilnega zaklada v zemlji in le tedaj bo trta njegovo trudapolno delovanje obilno poplačala, ako je ona krepka in to je, ako jej ne pomanjkuje živeža v zemlji.

Vsaka trgateg pobere lepo množino redilnih snov iz zemlje, treba tedaj skrbeti, da jej zopet povernemo pomankljivo množino redilnih snov z grojenjem.

Pri poljedelstvu je menjava pravilnejše kolobarenje pripomore, da zemlja ne opeša, ker vrstijo se rastline, nektare potrebujejo to, druge to in stem se vendar obvaruje, da zemlja ne opeša. Če ne veliko, nekoliko se gnoji, in tako dobiva njiva vendno nekoliko povračila. Gotovo je to naj pravilnejše, če ima polje lelec v razmeri polja tudi dovolj živine.

Vse drugače je pa pri vinogradarstvu posebno v tistih krajih, kjer je trta doma. Gospodar porabi skoro vse le kolikaj porablivo zemljišče za vinograd in le malo zemljišča ostane za njivtvo in senožeti. Vsled tega ima le malo živine, ker kupavati sena mu ne kaže in ker ima le malo časa, da bi se pečal z drugimi predmeti.

Vse to pa stori, da ima gospodar kaj malo gnoja in da mora skrbeti, ako je prav trtorejec, da drugeče nadomesti pomankljivi gnoj. On prav pridno prekopava vinograd, da z rahlanjem doseže več raz-

padanje in razkrojenje v zemlji nazočih pa še ne razkrojenih redilnih tvarin, to je pepelnatih soli i. t. d.

Vendar stem ne moremo doseči in vse nadomestiti. Okopavanje je le plitvo in površno; kajti pregloboko kopati ne smemo, da ne ranimo trtnih korenin in s tim le pospešujemo razkrojenje še mrtvih tvarin, zemlji pa vendar ne povrnemo, kar je ona trtam dala, ki so nam donesle mnogo dobrega vina. Pomislimo le da trta obilno redilnih in pepelnih solij povzije kakor analiza kemična spričuje, da je posebno mnogo kalija in fosfornekisline v vinu, v turtnem lesu i. t.

Lahko bi rekel, temu se lahko pomaga, saj pišejo vedno o tako imenovanih umetnih gnojih kakor n. pr. superfosfat, zmelete kosti, kalusta sol, popel i. t. Nikakor ne morem tega ometavati, toda to smem reči, da nikdar ne bo umetni gnoj nadomestil hlevskega gnoja, ki ima v sebi različno redilne soli in ki tudi po mehaničnej poti zemljo izboljšava. Vinorejec mora kupiti umetni gnoj, in ker ne zna ceniti lastnost, ga že prodajalec oslepari. Sploh pa še ni vinorejec do tega došel, da bi verjel, da treba gnojiti tudi vinograd, in da mu se goldinar, kojega potrosi za gnoj, obilno poverne. Še manj pa zna zložbo gnojev in če se mu reče, v tem gnoju je toliko pepelika, toliko fosfornokisline, se posmehuje, ker še nikedar nij kaj takega slišal. Stvari so take in s takimi moramo računati.

Iskreno, sicer važno željo bi izrazil, da bi kmalu prišel čas, ko bo ljudski učitelj mlademu kmetiču tudi o kmetiji, sploh o kmetijstvu razlagati moral.

(Dalje prih.)

„Gosp. list.“

### Poslano.

Ker so začeli nekteri časopisi našega učitelja g. Franca Bunc-a črniti in obrekovati, naznanjamo tukaj, da naš vrli učitelj gosp. Bunc je tudi občinski tajnik in organist in vse tri službe izvrstno in z vso marljivostjo izgledno opravlja, tako, da si nikolj boljšega možaka, v vsakem oziru, ne želimo, kakor je on; Bog nam ga živi!

Županstvo v Nabrežini 14. jan. 1874.

JOŽEF GRUDEN

župan.

L. S.

J. MARUSIČ

vik. in šolski predsednik.

### Borsni kurzi na Dunaji 15. januarja.

|                                   | gl. kr. |
|-----------------------------------|---------|
| Enotni drž. dolg. v papirju . . . | 69.60   |
| „ „ „ „ srebro . . .              | 74.55   |
| Drž. posojilo leta 1860 . . .     | 104.75  |
| Akcije narodne banke . . .        | 1026.—  |
| Kreditne akcije . . .             | 243.50  |
| London . . .                      | 113.65  |
| Napoleon d'or. . .                | 9.05    |
| Cekini . . .                      | —.—     |
| Adžjo srebra . . .                | 106.70  |